

DOI: 10.30520/tjsosci.748404

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE COVID-19 KORKUSU VE BELİRSİZLİĞE TAHAMMÜLSÜZLÜK

*COVID-19 FEAR AND INTOLERANCE TO UNCERTAINTY IN UNIVERSITY
STUDENTS*

Nesrin DUMAN¹

ÖZET

COVID-19 olarak bilinen koronavirus Çin ve diğer birçok ülkeye çok hızlı bir şekilde yayılarak akut bulaşıcı bir salgınına neden olmuştur. Bu salgın kısa sürede ülkemize de ulaşmıştır. Virüsün yayılmasını önlemek için pek çok tedbir alınmış, insanların gündelik yaşamları ani ve beklenmedik şekilde değişime uğramıştır. Tedbirler kapsamında, üniversiteler kapatılarak uzaktan eğitim sistemine geçilmiştir. Bu değişim, üniversite öğrencilerini pandemiden en çok etkilenen gruplardan biri haline getirmiştir. Bu nedenle çalışma üniversite öğrencilerinin COVID-19 korku ve belirsizliğe tahammül düzeylerinin incelenmesini esas almıştır. Bu amaçla 100 üniversite öğrencisine “COVID-19 Korkusu Ölçeği” ve “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12” uygulanmıştır. Sonuçlar öğrencilerin koronavirüsten orta düzeyde korktuklarını (16,87±6,69) ve orta düzeyde belirsizliğe karşı tahammülsüz (38,79±8,81) olduklarını ortaya koymuştur. COVID-19 korkusunun ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Koronavirus nedeniyle bir yakını kaybeden öğrencilerin korku düzeyleri, kayıp yaşamayan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. COVID-19 korkusu ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında pozitif yönlü, orta şiddetli ve ileri düzeyde anlamlı korelasyonel ilişki gözlemlenmiştir. COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyini anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Anahtar sözcükler: COVID-19, Korku, Belirsizlik, Tahammülsüzlük, Öğrenci.

ABSTRACT

The coronavirus, known as COVID-19, has spread rapidly to China and many other countries, causing an acute infectious outbreak. This epidemic has also reached our country quickly. Thus many measures have been taken to prevent the spread of the virus, and people's daily lives have changed suddenly and unexpectedly. Regarding preventive measures against coronavirus, universities were closed and switched to online learning. This change made university students one of the groups most affected by the pandemic. This study was based on investigating the level of university students' COVID-19 fear and intolerance of uncertainty. For this purpose, “The Fear of COVID-19 Scale (FCV-19S)” and “Intolerance of Uncertainty Scale-12 (IUS-12)” were applied to 100 university students. The results revealed that students were afraid of COVID-19 in moderate level (16,87±6,69). They were intolerant (38,79±8,81) to uncertainty in moderate level as well. It was determined that COVID-19 fear and intolerance to uncertainty did not differ significantly according to gender. COVID-19 fear levels of students who lost a relative due to coronavirus were found to be significantly higher than students who did not experience any loss. A positive, moderate, and highly significant correlational relationship was observed between COVID-19 fear and intolerance to uncertainty. Fear of COVID-19 also significantly predicts the level of intolerance to uncertainty.

Keywords: COVID-19, Fear, Uncertainty, Intolerance, Student.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aiyansaray Üniversitesi, nesrinduman@windowslive.com, ORCID: 0000-0002-2751-8315

1. GİRİŞ

Koronavirüs (COVID-19), Çin ve diğer birçok ülkeye çok hızlı bir şekilde yayılarak akut bulaşıcı bir salgına neden olmuştur (Bao ve ark., 2020). Bu salgın kısa süre içerisinde ülkemize de ulaşmıştır. Salgın sadece viral enfeksiyondan ölüm riskini değil, aynı zamanda Çin'deki ve dünyanın geri kalanındaki insanlara dayanılmaz psikolojik baskı getirmiştir (Xiao, 2020; Duan ve Zhu, 2020). Koronavirüs nedeniyle ülkemiz yakın geçmişinde hiç tecrübe etmediği pek çok yeni deneyim yaşamıştır. Pandemi gündelik yaşamda pek çok kısıtlamayı beraberinde getirmiş, salgının yayılmasını engellemek adına hem iller bazında hem de ülke genelinde sıkı tedbirler alınmıştır. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı başta olmak üzere pek çok kamu kurumundan koronavirüs salgını için alınan tedbirler halka duyurulmuştur. Bu tedbirler arasında okulların kapatılarak uzaktan eğitim sistemine geçilmesi, şehirlerarası yolculukların durdurulması, 65 yaş üstü ve 20 yaş altı vatandaşların sokağa çıkmalarının yasaklanması, alışveriş merkezlerinin (AVM), sinema, tiyatro, spor merkezleri, lokanta, restoran, berber, kuaför, kıraathanelerin kapatılması ve belirli sürelerde ülke çapında sokağa çıkma yasağının ilan edilmesi sayılabilir ("BBC News", 2020). Aynı zamanda ülke yöneticileri vatandaşlardan bu süreçte kendilerini gönüllü karantinaya almalarını ve imkânlar el verdiği ölçüde evde kalmalarını isteyerek bireysel desteklerini istemiştir.

Elbette ki böylesi yeni ve ani bir düzen değişikliğinin insan psikolojisi üzerinde etkisinin olması kaçınılmazdır. Salgının halk, hastalar, sağlık personeli, çocuklar ve yaşlılar üzerindeki psikolojik etkileri hakkında raporların hazırlandığı görülmektedir (Chen ve ark., 2020; Yang ve ark., 2020; Li ve ark., 2020). Ancak pandemiyin insanların akıl sağlığı üzerindeki psikolojik etkilerine dair yapılmış araştırma sayısı çok sınırlıdır (Mamun ve Griffiths 2020; Pakpour ve Griffiths 2020; Schimmenti ve ark., 2020; Wang ve ark., 2020).

COVID-19 salgını ve pandemi doğası yaygın endişe, korku ve kaygıya neden olmuştur (Ahorsu ve ark. 2020). Bu virüs için henüz bir aşının ve etkili tedavi yönteminin bulunmamış olması da bu duyguları daha da arttırma; sürecin nereye doğru ilerleyeceğine dair belirsizlik yaratmaktadır. Belirsizlik, yani geleceğin ve gelecek ile ilgili beklentilerin net olmaması hali insan psikolojisi üzerinde olumsuz etkiler bırakabilen bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Sarıçam ve ark., 2014). Çünkü yaratılışı gereği geleceğinden emin olmak isteyen (Grenier, Barette & Ladouceur, 2005) insanoğlunda belirsizlik, kaygı ve korku duygularına yol açmaktadır (Sarı & Dağ, 2009). Pandemi sürecinde kaygı, korku ve belirsizlik çok yönlü etkileşim halinde olmaktadır. Belirsiz olay ve durumlara karşı duygusal, bilişsel ve davranışsal olarak negatif reaksiyon gösterme yatkınlığı tahammülsüzlük olarak kendini göstermektedir. (Buhr & Dugas, 2002). Tüm bu bileşenler adeta zincirin halkaları gibidir. COVID-19 salgın sürecinde bu halkalardan birinin tetiklenmesi ciddi akıl sağlığı problemlerinin ortaya çıkmasında önemlidir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Salgının yayılmasının devam etmesi, katı izolasyon önlemlerinin sürmesi, ülke çapında okulların ve üniversitelerin açılışlarının ertelenmesi; üniversite öğrencilerinin ruh sağlığını etkilemiş olacağı beklenmektedir. Bu nedenle araştırmada üniversite

öğrencilerinin COVID-19 korku ve belirsizliğe tahammül düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrencilerin COVID-19 korku ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi nedir?
2. Öğrencilerin COVID-19 korku ve belirsizliğe tahammül düzeyi cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin COVID-19 korku ve belirsizliğe tahammül düzeyi hastalığa yakalanma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrencilerin COVID-19 korku ve belirsizliğe tahammül düzeyi yakınlarının hastalığa yakalanma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. Öğrencilerin COVID-19 korku ve belirsizliğe tahammül düzeyi bir yakınını salgından kaybetmiş olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
6. Öğrencilerin COVID-19 korku ve belirsizliğe tahammül düzeyi arasında anlamlı bir korelasyonel ilişki var mıdır?
7. Öğrencilerin COVID-19 korkusu belirsizliğe tahammül düzeyini anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Araştırma; pandemiden en çok etkilenen gruplardan biri olan üniversite öğrencilerinin COVID-19 korku ve belirsizliğe tahammül düzeylerini incelemeyi temel almıştır. Belirsizliğe tahammülsüzlük yaygın anksiyete bozukluğunun bileşenlerinden biridir (Sevinçok, 2007). Diğer bir deyişle belirsizliğe tahammülsüzlük yaygın anksiyetenin ortaya çıkmasında çekirdek bir role sahiptir (Dugas ve ark., 2005). Buna ek olarak belirsizlik, kaygı gibi korkuyu da beraberinde getirmektedir (Sarı & Dağ, 2009). Eğer kişinin yaşadığında belirsizlik varsa zincirleme olarak psikolojik iyilik hali de olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu bağlamda araştırma, üniversite öğrencilerinin içinde bulunduğu ruh halinin bir açılımını yaparak, bu bileşenlerin etki düzeylerini değerlendirerek, öğrencilerin psikolojik iyilik hallerini yükseltecek çalışmalara bilgi sağlamayı hedeflemesi bakımından önemlidir.

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın modeli

Araştırmanın modeli “geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan bir araştırma modeli” olan tarama modelidir (Karasar, 2018:109). Çalışmada tarama modellerinden biri olan genel tarama başlığı altında yer alan, iki ve daha çok sayıda değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan “ilişkisel tarama modeli” kullanılmıştır. Bu model ilişkisel bir çözümlenmeye olanak verecek veri çiftleri şeklinde yapılmaktadır (Karasar, 2018:114).

4.2. Veri toplama araçları

Bu araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu ile katılımcıların COVID-19 salgını korkusu ve belirsizliğe tahammül düzeylerini belirlemek amacıyla “COVID-19 Korkusu Ölçeği” ve “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12” olmak üzere üç form kullanılarak toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan “Kişisel Bilgi Formu”; cinsiyet, korona hastalığına kendisinin ya da yakınının yakalanma, hastalık nedeniyle vefat yaşama durumu gibi bazı kapalı uçlu sorular içermektedir.

COVID-19 Korkusu Ölçeği: Ahorsu ve arkadaşları (2020) tarafından geliştirilmiş COVID-19 Korkusu Ölçeği (*The Fear of COVID-19 Scale*)’nin, Türkçe’ye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliği Satıcı ve arkadaşları (2020) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin uygulanabilir yaş skalası geniş olup, üniversite öğrencileri ve yetişkinler üzerinde kullanılabilir. 7 sorudan oluşan ölçeğin bütün maddeleri pozitif puanlanmaktadır. Sorularda 5’li Likert tipi bir ölçeklendirme kullanılarak 1-5 arası (1-Kesinlikle katılmıyorum...5-Kesinlikle katılıyorum) puanlanmıştır. Ölçekte ters puanlanan madde yoktur. Ölçekten 7-35 arası puan alınmaktadır. Yüksek puan almak COVID pandemi korku düzeyinin ‘yüksek’ olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alpha değeri ($\alpha=.82$) olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha değeri ($\alpha=.90$) olarak belirlenmiştir.

Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12: Carleton, Norton ve Asmundson (2007) tarafından geliştirilmiş Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12 (*Intolerance of Uncertainty Scale-12 (IUS-12)*) kısa formu; Sarıçam, Erguvan, Akın ve Akça (2014) tarafından Türkçe’ye uyarlanmış, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanmıştır. Ölçek, 12 maddeden oluşmaktadır. Form, 5’li Likert tipinde olup; 1-5 arası (1-Bana hiç uygun değil...5-Bana tamamen uygun) puanlanmaktadır. Sadece birinci madde ters kodlanmaktadır. Ölçekten 12–60 arası puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar belirsizliğe tahammülsüz oluşa işaret etmektedir. Ölçeğin ayrıca iki alt boyutu bulunmaktadır. İlk yedi soru “ileriye yönelik kaygı” boyutunu; diğer sorular ise “engelleme kaygı” boyutunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı ($\alpha=.88$)’dir. Ölçeğin ileriye yönelik kaygı alt boyutu için Cronbach alpha katsayısı ($\alpha=.84$), engelleme kaygı alt boyutu için ($\alpha=.77$) olarak bulunmuştur (Sarıçam ve ark., 2014). Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alpha değeri ($\alpha=.83$) olarak belirlenmiştir.

4.3. Analiz

Araştırma sonuçlarının analizinde form ve ölçeklerden toplanan veri sayısallaştırılarak Windows için SPSS–22 programına girilmiştir. Verilerin analizi için öncelikle ilgili veri setinin normal dağılım gösterip göstermediğinin tespiti yapılmıştır. Tabachnick ve Fidell (2013) çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,50$ arasında olduğu durumlarda dağılımın normal dağılım olarak gerçekleştiğini kabul etmektedirler. Araştırmada COVID-19 Korkusu Ölçeği puanlarının çarpıklık (.558) ve basıklık (-.482) değerleri bu aralık içerisinde yer aldığından veri setinin normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarının çarpıklık (-.143) ve basıklık (-.523) değerleri de bu aralık içerisinde yer aldığından veri setinin normal dağılım gösterdiği ifade edilebilir. Alt ölçeklerinin basıklık çarpıklık değerleri de $\pm 1,50$ aralığı içerisinde yer almaktadır. Bu haliyle analizler için parametrik yöntemler uygundur.

İlişkisel analizlerde karşılaştırma yapılan gruplardan birinin $n < 30$ olması nedeniyle parametrik testler yerine non-parametrik testler tercih edilmiştir. Bu haliyle çalışmada

ilişkisel analizlerde non-parametrik Mann-Whitney U analizi kullanılmıştır. Korelasyon için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Yorumlamada $p<.05$ ve $p<.001$ anlamlılık düzeyleri tercih edilmiştir.

4.4. Örneklem grubu

Bu araştırma 2019–2020 eğitim öğretim dönemi bahar yarıyılında yapılmıştır. Örneklem yöntemini belirlerken, çalışma evrenindeki tüm elemanların birbirine eşit seçilme şansına sahip oldukları örneklem türü olan basit seçkisiz örneklem tekniği kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğü için “oransız eleman örneklem” tekniği yoluna gidilmiştir (Karasar, 2018:151). Araştırmaya 86 (%86)’sı kadın, 14 (%14)’ü erkek toplam 100 üniversite öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin %3’ünün kendisi, %22’sinin yakını COVID-19 teşhisi almış olup, %7’sinin bir yakını bu virüs salgını nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

5. BULGULAR

5.1. “COVID-19 Korkusu Ölçeği”, “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12” ve alt ölçekleri betimsel analizleri

Öğrencilerin COVID-19 Korkusu Ölçeği’nden aldıkları ortalama puan $16,87\pm 6,69$ ’dur. 7-35 aralığında puan alınabilen ölçekten elde edilen bu puan ile katılımcı grubun “orta” düzeyde COVID-19 korkularının olduğu görülmüştür. Katılımcıların Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği’nden aldıkları ortalama puan $38,79\pm 8,81$ ’dir. 12-60 aralığında puan alınabilen ölçekten elde edilen bu puan ile katılımcı grubun belirsizliğe tahammülsüzlüklerinin “orta” düzeyde olduğu görülmüştür. Alt ölçekler incelendiğinde öğrencilerin gelecekteki belirsiz olaylara yönelik bilişlerle ilişkili kaygıya (ileriye yönelik) daha tahammülsüz oldukları anlaşılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. “COVID-19 Korkusu Ölçeği”, “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12” ve alt ölçekleri betimsel analiz sonuçları

	N	Minimum	Maksimum	\bar{X}	Ss
COVID-19 Korkusu Ölçeği	90	7,00	33,00	16,87	6,69
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12	90	18,00	56,00	38,79	8,81
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12-İleriye yönelik kaygı	90	11,00	31,00	22,64	4,56
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12- Engelleiyici kaygı	90	5,00	25,00	16,15	5,50

5.2. Cinsiyete göre “COVID-19 Korkusu Ölçeği”, “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12” ve alt ölçekleri ilişkisel analizler

Öğrencilerin COVID-19 Korkusu Ölçeği”, “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12” ve alt ölçeklerinden aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespiti için non-parametrik testlerden ($n<30$) Mann Whitney U analizi yapılmış, sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyete göre “COVID-19 Korkusu Ölçeği”, “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12” ve alt ölçekleri Mann Whitney U analiz sonuçları

	<u>Kadın</u>		<u>Erkek</u>		U	p
	n	Mdn	n	Mdn		
COVID-19 Korkusu Ölçeği	86	16,5	14	16,5	597,50	.964*
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12	86	39	14	38	524,50	.441*
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12- <i>İleriye yönelik kaygı</i>	86	23	14	24	538	.523*
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12- <i>Engelleyici kaygı</i>	86	16,5	14	12,5	430,50	.088*

* $p > .05$ anlamlı farklılaşma yoktur.

Analiz sonuçlarına göre cinsiyete göre COVID-19 korku düzeyi anlamlı farklılaşma göstermemektedir, $U=597,50$, $p=.964$. Benzer şekilde öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri cinsiyete göre farklılaşma göstermemektedir $U=524,50$, $p=.441$.

5.3. Yakınlarını kaybetme durumuna göre “COVID-19 Korkusu Ölçeği”, “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12” ve alt ölçekleri ilişkisel analizler

Öğrencilerin COVID-19 Korkusu Ölçeği”, “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12” ve alt ölçeklerinden aldıkları puanların bu salgın nedeniyle bir yakınını kaybetme (vefat) durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespiti için non-parametrik testlerden ($n < 30$) Mann Whitney U analizi yapılmış, sonuçlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Yakınlarını kaybetme durumuna göre “COVID-19 Korkusu Ölçeği”, “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12” ve alt ölçekleri Mann Whitney U analiz sonuçları

	<u>Vefat var</u>		<u>Vefat yok</u>		U	p
	n	Mdn	n	Mdn		
COVID-19 Korkusu Ölçeği	7	24	93	16	142,50	.013*
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12	7	39	93	39	249,50	.304
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12- <i>İleriye yönelik kaygı</i>	7	24	93	23	260	.374
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12- <i>Engelleyici kaygı</i>	7	17	93	15	256	.347

* $p < .05$ anlamlı farklılaşma vardır.

Analiz sonuçlarına göre yakın birinin vefatına göre COVID-19 korku düzeyi anlamlı farklılaşma göstermektedir, $U=142,50$, $p=.013$. COVID-19 korkusu yakınlarını salgın nedeniyle kaybedenlerde ($Mdn=24$) kaybetmeyenlere göre ($Mdn=16$) anlamlı düzeyde

daha yüksektir. Belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği ve alt ölçeklerinde ise farklılaşmaya rastlanmamıştır. Ayrıca kişinin kendisinin ya da bir yakınının COVID-19'a yakalanıp yakalanmaması durumuna göre COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammül düzeyi anlamlı farklılaşma göstermemektedir.

5.4. “COVID-19 Korkusu Ölçeği”, “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12” ve alt ölçekleri korelasyonel analizler

Öğrencilerin COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arasında bir ilişkinin var olup olmadığını incelemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Grupların normal dağılım göstermesi nedeniyle Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. “COVID-19 Korkusu Ölçeği”, “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12” ve alt ölçekleri Pearson korelasyon analiz sonuçları

	1	2	3	4
¹ COVID-19 Korkusu Ölçeği ^a	-			
² Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12 ^b	,559**	-		
³ Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12- İleriye yönelik kaygı	,496**	,849**	-	
⁴ Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12- Engelleyici kaygı	,486**	,899**	,532**	-

**p<.001

^a N=100, ^b N=100

Buna göre COVID-19 korkusu ile belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi arasında ileri düzeyde anlamlı, pozitif yönlü ve orta şiddette korelasyonel ilişki tespit edilmiştir, $r(98)=-.559$, $p<.001$. Alt ölçeklerle ilişki incelendiğinde; COVID-19 korkusu ile ileriye yönelik kaygı düzeyi arasında ileri düzeyde anlamlı, pozitif yönlü ve orta şiddette korelasyonel ilişki tespit edilmiştir, $r(98)=-.496$, $p<.001$. COVID-19 korkusu ile engelleyici kaygı düzeyi arasında ileri düzeyde anlamlı, pozitif yönlü ve orta şiddette korelasyonel ilişki tespit edilmiştir, $r(98)=-.486$, $p<.001$.

5.5. “COVID-19 Korkusu Ölçeği”, “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-12” regresyon analizleri

Aralarında anlamlı korelasyonel ilişki bulunan iki değişkenin (COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük) etki düzeyi regresyon analizi yoluyla incelenmiştir. COVID-19 korkusunun belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. COVID-19 korkusunun belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi üzerine yordayıcı etkisi basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	St hata	β	t	F	p
COVID-19 Korkusu Ölçeği	,737**	,110	,559	6,68	44,61	,000**

R²=,31

N=100, Bağımlı değişken: Belirsizliğe tahammülsüzlük

**p<.001

COVID-19 korkusu belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyini ileri düzeyde anlamlı yordamaktadır, $\beta=-.55$, $t(98)=6.68$, $p<.001$. COVID-19 korkusu ayrıca belirsizliğe tahammül düzeyinde varyansın anlamlı bir bölümünü (%31'ini) açıklamaktadır, $R^2=.31$, $F(1, 98)=44,61$, $p<.001$.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma; pandemiden en çok etkilenen gruplardan biri olan üniversite öğrencilerinin COVID-19 korku ve belirsizliğe tahammül düzeylerini incelemeyi temel almıştır. Sonuçlar, üniversite öğrencilerinin COVID-19 pandemi korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlüklerinin orta düzeyde olduğunu göstermiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerinin COVID-19 korkusu puan ortalamaları cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir. Cao ve arkadaşları (2020) 7143 üniversite öğrencisiyle yaptıkları araştırmalarında pandeminin sonucu olarak yaşanan stres ve negatif duygulanımlarda cinsiyete göre anlamlı farklılaşma tespit etmemiştir. Bakioğlu, Korkmaz ve Ercan (2020) ise 960 yetişkin bireyle yaptığı araştırmada COVID-19 korkusunun kadınlarda anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bu haliyle çalışma, yerel literatürü destekleyememiştir. Bu noktada erkek katılımcıların sayısının yetersizliği sonuçlara etki edebilecek bir sınırlılık olarak durmaktadır.

Bakioğlu, Korkmaz ve Ercan (2020) COVID-19 korku düzeyinin yakınlarından birinin hastalığa yakalanma durumuna göre farklılaşma göstermediğini tespit etmiştir. Cao ve arkadaşları (2020)'nin çalışmasında ise bir yakını hastalığa yakalanmış öğrencilerde kaygı düzeyi anlamlı derecede yüksektir. Araştırmada bir yakının COVID-19'a yakalanıp yakalanmaması korku düzeyini anlamlı düzeyde farklılaştırmazken; bir yakının COVID-19 nedeniyle kaybedilmiş olması pandemi korkusunu anlamlı düzeyde arttırdığı ortaya konulmuştur.

Araştırmada belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi cinsiyete göre farklılaşma göstermemiştir. Coşkun (2019) 349 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmasında kadınların belirsizliğe tahammülsüzlüğünün erkeklerden anlamlı derecede yüksek olduğunu bulmuştur. Freeston ve arkadaşları (1997) ve Sarı (2007) kadınların erkeklere göre belirsizliğe tahammülsüzlüklerinin yüksek olduğunu söylerken; Barahmand (2008) erkeklerin belirsizliğe tahammülsüzlüklerinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğunu saptamıştır. Boelen ve arkadaşları (2014) ise cinsiyet ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Güvenç (2019), Khojazada (2019), Belge (2019) ile Buhr ve Dugas (2002) belirsizliğe tahammülsüzlüğün cinsiyete göre anlamlı farklılaşma göstermediğini tespit etmişlerdir. Araştırma sonuçları, literatürdeki bir kısım

çalışmayı destekleyebilmiştir. Çalışmaya katılan erkek katılımcıların sayısının yetersizliği sonuçlara etki edebilecek bir sınırlılık olarak durmaktadır.

Araştırma pandemi korkusu ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında anlamlı korelasyonel ilişkiyi göstermiş; COVID-19 korkusunun belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyini anlamlı biçimde yordadığını ortaya koymuştur. Bakioğlu, Korkmaz ve Ercan (2020) COVID-19 korkusu ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında korelasyonel ilişki tespit etmiş; COVID-19 korkusunun belirsizliğe toleranssızlık aracılığıyla pozitifliği tahmin ettiğini bulmuştur. Satıcı ve arkadaşları (2020) 1304 yetişkin bireyle yaptığı araştırmalarında COVID-19 korkusunun kaygı ve stres ile pozitif korelasyonda olduğunu ve korkunun kaygıyı pozitif yönde yordadığını bulmuşlardır. COVID-19 pandemisinin yeni bir olgu olması bu alandaki çalışmaların henüz çok sınırlı sayıda olmasına sebeptir. Bu haliyle araştırma sonuçları hali hazırdaki sınırlı literatür çalışmaları ile paralellik göstermektedir.

COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki korelasyonel ilişki iki yönlü ele alındığında ortaya pek çok negatif duygu ve davranışın çıkabileceği söylenebilir. Nitekim Yüksel (2014) artan belirsizliğe tahammülsüzlüğün kaygı düzeyindeki artışı yordadığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde Buhr ve Dugas (2002) ile Şirin Ayva (2018) belirsizliğe tahammülsüzlüğü yüksek insanların belirsizlik durumlarında kaygılı, tedirgin ve baskın negatif duygulanımlar çıkardıklarını ifade etmektedir.

Sonuç olarak COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük etkileşimi insanlarda yarattığı pek çok negatif duygulanımsal ve davranışsal sonuçları bakımından önemsenmelidir. Unutulmamalıdır ki duygudurum düzenlemesindeki eksiklik de bireyin duygular tarafından boğulmasına sebep olur ki bu duygular patlamaya meyillidir (Duman, 2019b). Üniversite öğrencileri özelinde yapılan bu çalışma toplumun geneli için de göz önünde bulundurulmalı ve bu salgın sürecinde toplum akıl ve ruh sağlığının korunması için önleyici çalışmalar yapılmalıdır.

7. ÖNERİLER

1. Farklı eğitim düzeylerinden bireyler ile çalışmanın tekrarlanması ve araştırma sonuçlarının karşılaştırılması,
2. Topluma kaygı ile baş etme konusunda yardımcı olmak için “Mindfulness (Bilinçli Farkındalık) Temelli Stres Azaltma Program”larının oluşturulması, bu hizmetlerin belediyeler ve diğer yerel idarelerce halka sunulması,
3. Araştırma sonuçları temel alınarak söylenmesi elzemdir ki, özellikle yakınlarını COVID-19 nedeniyle kaybeden bireyler yakın takibe alınarak, bu kişilere psikolojik destek sağlanmalı,
4. Medyanın insanların duyguları, davranışları ve tutumları üzerindeki etkisinin büyüklüğü birçok araştırmanın konusu olmuştur (Duman, 2019a). Medyada yer alan pandemi haberleri ile COVID-19 korkusu ilişkisi incelenmeli,

8. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma öğrencilerin kendi değerlendirmelerine (*self-report*) dayanmaktadır. Uygulama sırasında bazı öğrenciler gerçek durumlarını ifade etmekten kaçınmış ya da abartmış olma ihtimali mevcuttur.
2. Araştırma 100 öğrenci ile sınırlıdır.
3. Araştırmada erkek katılımcı sayısının azlığı araştırmanın sınırlılıkları arasındadır.

KAYNAKÇA

- Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., & Pakpour, A. H. (2020) The Fear of COVID- 19 Scale: development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00270-8>
- Bakioğlu, F., Korkmaz, O., & Ercan, H. (2020). Fear of COVID-19 and positivity: mediating role of intolerance of uncertainty, depression, anxiety, and stress. *International Journal of Mental Health and Addiction* <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00331-y>
- Bao, Y., Sun, Y., Meng, S., Shi, J., & Lu, L. (2020). 2019-nCoV epidemic: Address mental health care to empower society. *Lancet*, 395(10224), e37–e38. doi: 10.1016/S0140-6736(20)30309-3.
- Barahmand, U. (2008). Age and gender differences in adolescent worry, *Personality and Individual Differences*, 45(8):778-83.
- BBC News Türkçe ‘Koronavirüs: Türkiye’de hangi ilde, ne tür tedbirler uygulanıyor?’ (2020) Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52663160>
- Belge, J. (2019). *Bir grup yetişkinde depresif semptomlar, anksiyete semptomları ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Boelen, P. A., Reijntjes, A., & Carleton, R. N. (2014). Intolerance of uncertainty and adult separation anxiety. *Cognitive behaviour therapy*, 43(2):133-44.
- Buhr, K., & Dugas M. J. (2002). The intolerance of uncertainty scale: Psychometric properties of the English version. *Behaviour Research and Therapy*, 40(8), 931-45.
- Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J., & Zheng, J. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry research*, 287, 112934. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112934>
- Carleton, R. N., Norton, M. A., & Asmundson, G. J. G. (2007). Fearing the unknown: A short version of the intolerance of uncertainty scale. *Journal of Anxiety Disorders*, 21, 105-17. doi: S0887-6185(06)00051-X [pii]10.1016/j.janxdis.2006.03.014
- Chen, Q., Liang, M., Li, Y., Guo, J., Fei, D., Wang, L., He, L., Sheng, C., Cai, Y., Li, X., Wang, J., & Zhang, Z. (2020). Mental health care for medical staff in China during the COVID-19 outbreak. *The lancet. Psychiatry*, 7(4), e15–e16. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30078-X](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30078-X)

- Coşkun, E. (2019). *Duygusal zekâ ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün stresle başa çıkma tarzlarına etkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Duan, L., & Zhu, G. (2020). Psychological interventions for people affected by the COVID-19 epidemic. *The lancet. Psychiatry*, 7(4):300-2. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30073-0](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30073-0)
- Dugas, M. J., Gosselin, P., & Ladouceur, R. (2005). Intolerance of uncertainty and information processing: evidence of biased recall and interpretations, *Cognitive Therapy and Research*, 29(1):57-70.
- Duman, N. (2019a). İntihar ve medya. *Ekev Akademi Dergisi*, 23(77):323-32. DOI: 10.17753/Ekev1008
- Duman, N. (2019b). Mentalizasyon ve mentalizasyonun psikopatoloji, duygudurum düzenleme, saldırganlık ve şiddet ilişkisi üzerine bir derleme. *Pesa International Journal of Social Studies*, 5(2):200-8. Doi: [tps://doi.org/10.25272/j2149-8385.2019.5.2.12](https://doi.org/10.25272/j2149-8385.2019.5.2.12)
- Freeston, M. H., Rheaume J., Letarte, H., Ladouceur, R., Bujold, A., Gagnon, F., & Thibodeau, N. (1997). Cognitive– behavioral treatment of obsessive thoughts: a controlled study, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65(3):405–13.
- Grenier, S., Barrette, A.M., & Ladouceur, R. (2005). Intolerance of uncertainty and intolerance of ambiguity: Similarities and differences. *Personality and Individual Differences*, 39, 593-600.
- Güvenç, F. (2019). *Bilişsel esneklik ve belirsizliğe tahammülsüzlük ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel.
- Khojazada, N. (2019). *Genç yetişkin işsizlerde belirsizliğe tahammülsüzlük, kaygı ve erteleme davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Li, S.W., Wang, Y., Yang, Y.Y., Lei, X.M., Yang, Y.F., 2020. Analysis of influencing factors of anxiety and emotional disorders in children and adolescents during home isolation during the epidemic of novel coronavirus pneumonia. *Chinese Journal of Child Health*. 1–9.
- Mamun, M. A., & Griffiths, M. D. (2020). First COVID-19 suicide case in Bangladesh due to fear of COVID-19 and xenophobia: possible suicide prevention strategies. *Asian Journal of Psychiatry*, 51(102073). <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102073>.
- Pakpour, A., & Griffiths, M. D. (2020). The fear of COVID-19 and its role in preventive behaviors. *Journal of Concurrent Disorders*. Advance online publication. <https://concurrentdisorders.ca/2020/04/03/the-fear-of-covid-19-and-its-role-in-preventive-behaviors/>

- Sarı, S. (2007). *Sürekli kaygının yordayıcıları olarak belirsizliğe tahammülsüzlük, endişe ile ilgili inançlar ve kontrol odağının incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sarı, S., & Dağ, İ. (2009). Belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği, endişe ile ilgili olumlu inançlar ölçeği ve endişenin sonuçları ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 10, 261-70.
- Sarıçam, H., Erguvan, F. M., Akın, A., & Akça, M. Ş. (2014). Belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği (BTÖ-12) Türkçe formu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Route Educational and Social Science Journal*, 1(3):148-57.
- Satici, B., Gocet-Tekin, E., Deniz, M. E., & Satici, S. A. (2020). Adaptation of the Fear of COVID-19 Scale: Its association with psychological distress and life satisfaction in Turkey. *International Journal of Mental Health Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00294-0>
- Schimmenti, A., Billieux, J., & Starcevic, V. (2020). The four horsemen of fear: an integrated model of understanding fear experiences during the COVID-19 pandemic. *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2):41-45.
- Sevinçok, L. (2007). Yaygın anksiyete bozukluğunun nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri*, 10(Ek 5):3-12.
- Şirin Ayva, A. B. (2018). *Macera terapisi temelli grupla danışmanlığın üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik ve belirsizliğe tahammülsüzlüğe etkisi*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (Sixth edition)*. United States: Pearson Education.
- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., & Ho, R. C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(5), 1729. doi: 10.3390/ijerph17051729
- Xiao, C. (2020). A novel approach of consultation on 2019 novel coronavirus (COVID-19)- Related psychological and mental problems: structured letter therapy. *Psychiatry Investig.*, 17(2):175-6. doi:10.30773/pi.2020.0047
- Yang, Y., Li, W., Zhang, Q., Zhang, L., Cheung, T., & Xiang, Y. T. (2020). Mental health services for older adults in China during the COVID-19 outbreak. *The lancet. Psychiatry*, 7(4), e19. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30079-1](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30079-1)
- Yüksel, B. (2014). *Kaygı belirtilerini açıklamada bağlanma, pozitif ve negatif duygu düzenleme ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişkiyi bütünleyici model arayışı*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.